

SIIRI, IRMA A ANNA-LIISA ZNOVU NA STOPĚ

BABIČKY: NA ÚTĚHU

Minna Lindgrenová

»Brižantní finská variace na slečnu Marplovou«

I

SIIRI KETTUNENOVOU PROBUDIL STRAŠLIVÝ RÁMUS. Myslela si, že se ocitla v pekle. Poslouchala rachot shora, kanonádu zpoza zdi i třeskot odněkud zdálky a vzpomněla si, že obyvatelům Podzimního háje už nějakou dobu vyhrožovali rekonstrukcí vodoinstalace. V květnu obklíčilo celý dům s pečovatelskou službou lešení a zakryly ho plastové plachty, scházel už jenom vodní příkop. Okna museli obyvatelé nechávat zavřena, stejně tak i balkonové dveře, a dovnitř nepronikalo ani trochu světla. Jaro bylo slunečné a nebývale teplé, ale v bytech se držela tma jako v pytli a zatuchlost jako v elektrické sauně.

Siiri se podívala na radiobudík na nočním stolku. Pondělí, teprve sedm minut po šesté ráno, a bourací práce se v domě už rozběhly naplno. Zdá se, že ti dělníci budou hodně pilní, ačkoliv o tom leckterý zdejší obyvatel pochyboval, když vyšlo najevo, že za rekonstrukci odpovídá zahraniční společnost a většina pracovníků pochází z Polska, Ruska a Estonska.

Rámus se stával čím dál nesnesitelnějším. Kdosi bušil za zdi tak silně, až se Siiri bála, že celý dům spadne. Mají snad tihle děl-

níci všechny staré lidi za hluché, že se jako blázni dali do práce hned od časného rána bez ohledu na obyvatele? Siiri se pomalu zvedla, spustila staré nohy na šedé lino a chvíli počkala, než poleví hučení v hlavě. Nohy se věkem změnily v tlusté sloupky, přitom zamlada mívala překrásné kotníky, a kolik komplimentů si od mužů pokaždé vyslechla! Prohlížela si vlastní, cize vypadající nohy a poslouchala příboj v hlavě. Zvláštní. Člověk by řekl, že rámus doprovázející bourání zdí a vrtání do podlah přehluší šum jejích zvápenatělých cév, ale kdeže, zdálo se, že hlava se jí dnes ráno vůbec nezklidní.

Popadla župan z čela postele, vsunula chodidla do pantoflí a postavila se. Pantofle neměla ráda, ale Irma ji nutila v nich chodit. Prý jestli bude pobíhat sem a tam jenom v punčochách, tak upadne a rozbije si hlavu, a Irma se pak o nemohoucí Siiri nemíní starat. V myšlenkách na Irmu se Siiri chvíli usmívala a přála si, aby už bylo deset hodin. To bude moct zaběhnout ke kamarádce na rozpustné kafičko a přečíst si s ní noviny. Ale do té doby Irma vzhůru nebude, dokonce ani v tom rekonstrukčním randálu, protože bere ty nejsilnější prášky na spaní.

„Jsou neškodné,“ prohlásila Irma pokaždé a bezstarostně mávla rukou, až se rozcinkaly její zlaté náramky. „Jsou to jenom takové pastilky na lepší usínání. Neoblubujou, akorát pomáhají dobře spát. Je důležité, aby starý člověk odpočíval a dobře se vyspal. Já si tu pilulku vždycky беру s whisky, protože ta taky báječně uklidňuje.“

Siiri si chvíli protahovala rozbolavělé údy a pak se odbelhala do kuchyně, kde se přinutila vypít dvě sklenice vody. U druhé skleničky už musela vynaložit úsilí. Spolkla tři doušky, pak chvíli odpočívala a zhluboka dýchala, než upila další doušek. Hodně

pít bylo důležité. Ke stáří neodmyslitelně patřila vysušenost. Proto už ani sedmdesátník, ještě mladý člověk, nesnášel alkohol tak dobře jako dříve. A vysušenost navíc provázely všelijaké neduhy. Záněty dásní, svědění kůže, ucpávání střev. Lékaři na to všechno předepisovali léky, místo aby pacientům přikázali pít víc vody.

Dnes ráno měla Siiri pocit, že dvě obyčejné sklenice vody pro ni budou nadlidský úkol. Nakonec se jí ale podařilo povinnost splnit a chvíli supěla jako po velkém sportovním výkonu. Bušení a bzučení sílilo. Rámus přicházel ze všech stran, ozýval se zevnitř i zvenčí hlavy, a když se bedlivěji zaposlouchala, tak i zpoza jejích dveří.

Siiri se na ně podezřívavě zadívala, jako by jí snad dveře dokázaly vysvětlit, o co jde, pokud na ně přísně upře zrak. Někdo se tam zjevně dobýval kladivem dovnitř. Siiri chvíli hledala kabelku. Ta neležela ani na telefonním stolečku, ani v obývacím pokoji, ani na posteli, ani na nočním stolku, ale najednou se v celé kráse zjevila na ratanovém křesílku v předsíni, kde taky správně měla být. Siiri si ji zavěsila na předloktí pro jakýsi pocit bezpečí před vším zlým a opatrně pootevřela dveře.

„Kykyryký!“ ozvalo se v chodbě tak vysoce a pronikavě, že vrtání a bouchání na okamžik ustalo. Irma už byla také vzhůru.

„No není to hrůza? Jako bychom se propadly do pekla! Tam ostatně taky skončíme, jestli neumřem jako pořádný lidi. Teď by se šikla nějaká hromadná eutanazie. Čím dál víc smrti vstříc.“

„Irmo! Co to, že jsi tak brzy vzhůru?“

„Jsi snad hluchá? V bytě mi řádí kladivo. Hned ráno se u mě objevil vousatý chlap, vrazil do koupelny a začal tam bušit. V panice jsem na sebe něco hodila a šla se evakuovat. Máš něco k snídani?“

Irma sršela po všech stránkách energií. Měla na sobě elegantní modré letní šaty, přes ramena světlý háčkovaný šál, ovšem na nohou podivné růžové boty. Něco jako plastové pantofle do sprchy.

„To jsou crocsy. Chodí v tom všichni,“ prohodila a zároveň přitom otevřela Siirinu lednici, aby se podívala, jestli je v ní bááábovka k snídani. „Slyšelas, jak spolu ti opraváři mluví? Už před šestou mi za dveřmi řvali jak na lesy snad všemi jazyky světa. Ale jeden panečku uměl finsky nadávat, úplně plynule a pěkně sprostě. Za každým druhým slovem říkal kurva, a to mě probudilo.“

Siiri ještě nikdy neslyšela Irmu vypustit tohle slovo z úst. Překvapeně pohlédla na kamarádku, která se tvářila, jako by se nechumelilo, hrabošila v lednici a pobrukovala si nějaký šlágr z dávných dob mládí. „Co si dám, co si dám, za pěták, co ještě mám. Housku s kávou, jak se znám...“

Siiri jí pomohla na spodní polici najít bábovku zabalenou do fólie. Byla z předvčerejška, tedy koupená předevcírem ve slevě, ale upečená pravděpodobně už před měsícem někde v Pobaltí. To je fuk, pořád chutnala dobře. Siiri se pokusila napustit vodu z kohoutku, jenže voda netekla. Vodu jim bez jakéhokoliv varování vypnuli. Naštěstí v konvici zbyla voda ze včera, Siiri ji dala vařit a z potravinové skříně vytáhla rozpustnou kávu. Věděla, že Irmě bábovka nejvíce chutná, když se namáčí do kávy.

„Bááábovka,“ opravila ji Irma jako vždycky. „Bááábovka namáčená do kafička, to je dobrůtka. Cha, ještěže ten rambajz neohlší chuťové buňky.“

Seděly u Siirina stolu, pochutnávaly si na bááábovce a kávě a listovaly v denním tisku. Z horního patra se bez přestávky ozýval rachot, jako by se k nim stropem někdo provrtával se sbíječ-

kou. Kontrapunkt do rachotu vnášely nerytmicky akcentované údery přicházející z Irmina bytu za zdí, kde někdo mlátil do stěny či podlahy. V novinách bylo zoufale málo ke čtení, tak jako při každém pondělku v létě. Dokonce i smuteční oznámení byla jen dvě a obě stejně nudná. Chvilí hleděly na tituly oněch dvou zesnulých. Náš milovaný diplomovaný inženýr, dědeček a bratr. Nám předrahy ředitel krajské hygienické stanice.

„To myslí pozůstalí vážně, že tenhle Olavi Edvard byl jejich milovaný diplomovaný inženýr?“ podivila se Irma a tak se rozesmála, až jí bábovka zaskočila do koláčové dírky. Chvilí kuckala, kuckala a smála se, máchala rukama a otírala si kapesníčkem usazené oči. „Ajajaj, no teda! Co říkáš, dáme na tvoje úmrtní oznámení ‚milovaná přepisovačka na stroji‘?“ Lokla si pořádně kávy a znovu se rozesmála. Potom si hluboce vzdychla, podívala se na šedivý plast, jenž zakrýval okna, a vyhrabala z kabelky zelenou hranatou placku.

„Tohle je ajped. Píše se to iPad a Anna-Liisa to vyslovuje po švédsku, tedy ípád.“

„Ty sis ho koupila?“ zvolala Siiri zděšeně. Jistě, Irma vyhrožovala, že to má v úmyslu, ale Siiri si nedokázala představit, že jednou skutečně nadejde den, kdy Irma bude mít v kabelce vlastní tablet. A teď dokonce přímo na Siirině stole mezi drobký z bábovky. „To muselo stát strašné peníze!“

„Vůbec ne,“ řekla Irma a pohládila placku jako nějakého domácího mazlíčka. Přístroj začal vyluzovat zvuky a potom se na obrazovce objevily rozličné obrázky. Takže ono se to doopravdy probouzelo k životu obyčejným pohlazením, polaskáním. „Teda já ani nemůžu vědět, kolik to stálo, protože jsem to koupila ve Stockmannu na jejich kartu a v tom případě vyjde všechno za hubičku.“

Bonusy jen prší. Prodavač mě ubezpečoval, že je to dobrý kup. Solidní, kvalitní výrobek a ještě hezky vypadá, no ne?“

Irma placku znovu pohládila a ta ji ochotně poslechla. Na displeji se objevily hrací karty a Irma předvedla, jak se dá šikovně hrát pasiáns bez opravdových karet. Siiri to připadalo hloupé. Nechtěla se dívat, jak se Irma při kávě u jejího stolu baví se svým přístrojem. Měly by si dočíst noviny a povídat si, co je nového ve světě, aby se udržovaly v obraze.

„Tady jsou i noviny, v tom mém tabletu!“ ztřpytkovala Irma a její jasný soprán vystoupal nad kakofonický rámus rekonstrukčních prací. Píchla do obrazovky prstem, popleskala ji a povedlo se jí přístroj znervóznit. Už vůbec nedělal, co mu poroučela.

„Ještě včera to tam bylo, na tuty, na tuty,“ zapěla písničku tří veselých loupežníků a rozkazovačně přístroj poplácala. „No tak, koukej poslouchat, ty jeden!“

Její doteky se měnily v čím dál rozmáchejší oblouky a Siiri dostala strach, že si Irma to drahé zařízení rozbije. Poskládala listy novin a odnesla je do papírové tašky vedle vchodových dveří. Bouchání se teď ozývalo nejen z Irmina bytu, ale i ze schodiště a občas se mezi úderů dalo zaslechnout slovanské halekání.

„No, teď tady v tom noviny nějak nemůžu najít, ale určitě se někde v útrokách toho iPadu schovávají. Ten mládenec ve Stockmannu mi to ukazoval, prostě šupy šup a na displeji byly stejné články jako v těch tvých novinách, cos vyhodila. Nejsem si tedy úplně jistá, jestli tam jsou smuteční oznámení. Určitě jo, když na net dali i nekrology.“

„A tohle je ten net?“ zeptala se Siiri poněkud pochybovačně Irmy, která si vzala svou novou hračku na klín a přejížděla po ní ukazováčkem a palcem, jako by kočce vybírala blechy.

„Ach, ty hloupá!“ vykvikla Irma a dál poletovala rukou sem a tam. „Tohle není net, tímhle se chodí na net.“

„A ten je kde?“

„Net? Ten je přece... prostě všude... a vlastně nikde, na to dokonce existuje vlastní slovo. Anna-Liisa by si určitě vzpomněla...“

„Vesmír?“ navrhla Siiri.

„Ne, to ne. Tohle nesouvisí s nějakým hvězdářstvím, i děti umějí používat počítač, a teď taky já, ačkoliv mě tenhle aparát nechce poslouchat. Já ti chtěla ukázat takovou bezva věc, ta by se ti určitě líbila. Na kurzu nás totiž učili, že se tímhle vynálezem dají vyhledávat tramvaje, ale já tu appku teďkon nemůžu najít. Těmhle věcem se říká appky, víš? Že by to byla tahle appka? Heh, teď to chce hrát sudoku! Proč jsi se mnou nešla na tabletový kurz?“

Siiri strašilo pouhé pomyšlení. Nikdy neměla ráda kurzy a podobné zájmové činnosti, při nichž musela klesnout na úroveň školačky. Proto se také nikdy nic nenaučila ve večerních kurzech francouzštiny, které kdysi dávno navštěvovala. Nakonec to úplně vzdala, i když všichni její přátelé po nástupu do penze začali nadšeně chodit do nejrůznějších kurzů, a od té doby uplynulo už... panenka skákavá, skoro třicet let. Za tu dobu by se byla naučila spoustu tanečních kroků a pletařských vzorů, kdyby chtěla. Ale Siiri jen jezdila tramvajemi, dívala se na televizi a četla knížky, stejné knížky pořád znovu a znovu. Případala si líná a neschopná, a také hloupá, když sledovala, s jakým nadšením Irma zápolí se svým přístrojem, který odmítal dělat, co po něm chtěla.

„To snad není možné! Já ten krám radši zavřu. Kde se to vypíná? Ťup – a jo, tady. Ale věř mi, dá se tím dívat na mapu a koukat, kde všechny tramvaje v Helsinkách zrovna teď jedou. V reálném

čase, jak říkají. Můžeš si ty svoje výletní jízdy plánovat úplně novým způsobem. Teda mohla bys, kdyby ses ráčila zajímat o možnosti, které nabízí moderní život.“

Irma promlouvala tak pateticky, že Siiri zažívala ještě horší pocit z vlastní neschopnosti. Čím vlastně promarnila všechna ta léta svého života? Stihne ještě nějak dohnat ztracený čas? Najednou se z koupelny ozvalo příšerné zavytí a vzápětí praskot. Na okamžik zavládlo strašidelné ticho. Siiri a Irma na sebe vyděšeně hleděly.

„Do hajzlu! Že se na to nevyseru!“

Slova se ztratila v dalším třeskotu. Irma si přitiskla zelenou placku na prsa. Rozevřela oči téměř do velikosti talíře a snažila se co nejtišeji zašeptat:

„Já ti to říkala! Finsky nadávat umějí!“

Po bolestně dlouhém tichu se z koupelny ozvalo několik ran za sebou a protivný břinkot, jako by někdo shrnul všechna rozbitá zrcadla a drobné předměty na zem. Dveře do koupelny byly pootevřené a Siiri se zdálo, že se odtamtud do obývacího pokoje vyvalil dým. Irma se rozkašlala a zamávala rukama, Siiri se vyplašeně postavila, ale zkoprněla na místě. Ten dým byl možná jenom prach, určitě ano. Při rekonstrukci se práší a všude už bylo tolik prachu, že se mnozí obyvatelé báli, aby neonemocněli astmatem.

Z koupelny vyšel do předsíně obrovitý vousáč s bouracím kladivem v ruce. Neměl chrániče uší ani reflexní vestu, jenom montérky s bezpočtem kapes, poutek a dalších zajímavých výčnělků. Irma zaječela a přitiskla si placku na prsa ještě pevněji jako nějaký ochranný štít před válečníky, kteří zaútočili z vesmíru.

„Do prdele,“ ucedil muž zřetelnou finštinou, aniž na ně pohlédl. Možná si myslel, že je sám. Siiri na neznámého ohromeně

civěla. V hlavě cítila protivný hvízdot a netroufala si dokonce ani dýchat.

„Do hajzlu, kurva,“ pokračoval muž a práskl bouracím kladivem o zem, až se Siiri bála, že udělal díru do bytu o patro níž. Nepamatovala si, kdo se tam po odchodu, tedy po smrti tlusté madam nastěhoval. A to už od té doby uplynula spousta času, aspoň rok, ne-li více.

Siiri se rozhlížela a soustředila se na dýchání. V jejím obývacím pokoji zaraženě stál špinavý, zaprášený vousáč. Irma v tichosti a nenápadně zastrčila svůj drahocenný poklad do kabelky a v zájmu ochrany majetku si ji položila na klín. Když Siiri konečně popadla dech a z hlavy jí zmizelo otravné hvízdání, rozhodla se napřímit a čile přistoupila k muži.

„Dobré ráno, já jsem Siiri Kettunenová,“ představila se a podala mu ruku. „Omlouvám se, že jsem jen v županu, ale nečekala jsem, že sem takhle znenadání přijdete.“

Muž s rozpaky pohlédl na pětadevadesátiletou bělovlasou paní, která se chumrlala do vyrudlého županu a s radostnou zvědavostí na něho upírala bledé oči. Po krátkém váhání vzal do špinavé pracky Siirinu ruku a promluvil mizernou angličtinou. Drbal se na břicho a vysvětloval, že se mu stala nehoda. Neměl v úmyslu přijít k Siiri skrz zeď. Vyzýval obě stařenky, ať se uklidní, ačkoliv ony se domnívaly, že se v téhle neskutečné situaci chovají s příkladnou vyrovnaností, a rozhlížel se, aby zjistil, kudy se dostane pryč.

„Prosím,“ vybědla Siiri zabloudivšího bourače a otevřela mu vstupní dveře. Muž vypochoďoval ve velkých zablácených bagančatech na chodbu a zanechal po sobě hromadu betonové suti a zející díru ve zdi mezi oběma byty. Do Siiriny koupelny, která

byla ještě před malou chvílí naklizená, se z Irmina bytu linul slabý závan kamarádčiny voňavky.

„No potěšpámbu,“ pronesla Siiri potichu při obhlídce koupelny. V místě sprchy zela ve zdi díra o velikosti dospělého muže, krásně okrouhlá, a všude na zemi se válely kusy betonu, roztříštěné obkládačky a další spoušť. Z proražené zdi ošklivě trčelo několik trubek a utržený kabel. Umyvadlo zůstalo na místě, ale skříňka nad ním visela nakřivo a všechny věci se z ní vysypaly na zem. Rozbité lahvičky, dózičky a další toaletní potřeby se důkladně promísily se sutí.

„Děs a zkáza!“ zvolala Irma Siiri za zády. Konečně se totiž zvedla z křesílka a přišla se podívat, co ten ničemný pracant natropil. „Že mu není hanba takhle pracovat!“

Otvorem bylo vidět k Irmě. Jenže nahlédnout dál nešlo jen tak, protože v cestě ležela spousta harampádí, nicméně Siiri viděla, že Irmino umyvadlo je vytržené a válí se puklé před otvorem. Obě stařenky supěly a lamentovaly, dokud jim síly stačily. Beztak by nepomohlo, ani kdyby bůhvíjak nadávaly na zahraniční dělníky a na rekonstrukci vody a na Podzimní háj, kde se nikdy nikdo neuměl o nic pořádně postarat. Irma se od prahu koupelny odlepila jako první. Chvilí chodila kolem dokola a pak se sesunula na pohovku. A rozesmála se. Tak nádherně, jak to uměla jenom ona. Začala vysokým, pronikavým vrkáním a postupně klesala jako pěvkyně bel canta, klouzajíc od fistule ke staccatu hrudního rejstříku. Nakonec se plácla rukama do stehen, trochu se zklidnila a otřela si slzy krajkovým kapesníčkem. Siiri s úsměvem pohlédla na kamarádku, odsunula stranou pár polštářků a sedla si vedle ní.

„O jé, to jsou věci,“ zakvílela stále rozesmátá Irma. „Rozhodně nemáme nudný život!“

„Ucvrnkla sis do gatěk?“

„Právě teď!“ zvolala Irma a znovu se vysoko a pronikavě rozvrkala. Rovněž Siiri se smála, i když nevěděla, co je na tom všem tak komického. Ale s Irmou aspoň byla zábava.

„Čím dál víc smrti vstříc,“ řekla Irma ochraptěle a hluboce si vzdychla. „Tohle je vážně povedená rekonstrukce. Pár pořádných ran do zdi v koupelně – a hopla, z garsonky a dvougarsonky je hnedle velký byt. Chápeš, že teď bydlíme ve stejném bytě? Už k sobě nemusíme chodit přes chodbu a půl hodiny hledat klíče, abychom si spolu vypily kafičko a pochutnaly si na bááábovce.“

„To je samozřejmě pravda,“ uznala Siiri a zamyslela se nad možnostmi, jež situace přinese. „A když půjdeš na záchod, já uslyším všechno v kuchyni.“ Irma rozjařeně vypískla a znovu se rozesmála. Siiri se zvedla, že se oblékne, zřejmě je čeká divoký den. Další návštěvy už nemínila přijímat jen v noční košili a županu.

Čekaly dle svého názoru celou věčnost, až se sprostě nadávající bourač vrátí, neboť měly dojem, že to slíbil, a nudily se. Irma postrádala červené víno a Siiri chtěla zajít dolů do kanceláře a zjistit, jestli má někdo v úmyslu s tím něco udělat. Posbíraly si své saky paky, jinými slovy kabelky a klíče, a vydaly se do přízemí. Úplně přitom zapoměly, že je teprve tři čtvrtě na sedm.

II

VE VESTIBULU PODZIMNÍHO HÁJE BYLO POŘÁDNĚ RUŠNO. Žárovky jasně svítily, protože zvenčí dovnitř nepřicházelo žádné světlo. V zatuhlém vzduchu uprostřed bouchání a rachotu blou-